

Миодраг М. Вукчевић¹*Филолошки факултет, Универзитет у Београду
Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу*

СРЕДЊОВЕКОВНО ШАЉИВО ПЕСНИШТВО У КОНТЕКСТУ СХВАТАЊА О ЕТИЧКИМ ВРЕДНОСТИМА

У средњем веку схватања о етичким вредностима формирају се како под утицајем духовне тако и световне друштвене сфере. На примеру Штрикера, песника из средњовисоконемачког периода, рад покушава да покаже улогу песништва приликом формирања свести о етичким вредностима. Тумачења Штрикерова песништва крећу се између налаза да је видљив с једне стране утицај разборитости као доминиканског појма врлине али и с друге стране народне мудрости. Допринос песништва процеси-ма социјализације истражиће се поређењем етичких представа важећих у контексту владајућих друштвених структура, са идејама које се формирају самостално у широко распрострањеним нижим сталезима. Утицаји грчке античке филозофије, пре свега Аристотелове, и учење о врлинама које су у средњем веку ширили монаси, нпр. Тома Аквински, данас су основа филозофског система католичке цркве. Бољи увид и реалистичан поглед на друштвене односе у средњем веку, међутим, могуће је постићи разумевањем стварности која је приказана кроз етичко и морално схватање широких народних слојева. Културноисторијски детаљи описани у шаљивом песништву средњег века подржавају непосредно стицање сазнања о цивилизацијском напретку и социјализацији друштва. Развој градова и трговине утицао је на начин формирања насеља, али и на формирање естетских појмова који наговештавају развој грађанске културе.

Кључне речи: Аристотел, доминикански ред, разборитост, социјалне структуре, средњовековно немачко песништво, Тома Аквински, шаљиво песништво, Штрикер

Разврставајући књижевност на различите категорије могуће је приметити, неизбежно, да је једна од најважнијих одлика њена социјална компонента. У њеној историји, ту књижевност образовна елиту пропустила је као кроз чешаљ (Шнајдер 2004: 91-93) или се бави репрезентативном књижевношћу водећих сталеза, забавном литературом средњих слојева или пак књижевном компензацијом декласираних слојева. У историји књижевности сваки од ова четири континуитета има своју функцију и доживљава властиту развојну динамику.

1 mvukcevic@fil.bg.ac.rs

Средњовековно песништво само по себи има више различитих традиција. У средњем веку схватања о етичким вредностима формирају се како под утицајем духовне тако и световне друштвене сфере. Почетци немачке писмености огледају се у речницима, глосама и преводима који у приступу успостављају латинску традицију. Она ће да послужи песништву на старосаксонском, ослоњеном на Библији, што је водило неминовно до латинског утицаја, па ће заједно са Отфридовом књигом о Јеванђељу, поставити камен темељац песничком периоду у периоду Отона и Салијеваца.

У феудалним односима појам индивидуалне људске појаве није толико напредовао колико је јачала потреба да се шири реч Божија, и свету стави до знања да је исти тај свет Његово дело. Расла је спремност да се крене у крсташке походе, па је 1165. канонизовањем Карла Великог постала чак царска врлина. Карлу и његовим палатинима у улози Божијих јахача, круна мучеништва била је на дохват руке. Већ 1220/25 песник познат под псеудонимом Штрикер епом *Карло Велики* ствара контекст на тему служења Богу који се издваја из концепта служења 'мине', концепта служења жени на част који је опевао епом *Данијел из процветале долине*. Концепт певања 'мине', пореклом из Француске, уводио је нову културу витештва, културу одређеног облика која и самој себи представља значајан преокрет у културном току.

Приликом бављења средњим веком, његовом књижевношћу и културом, примећује се да ни сви текстови који су обухваћени одређеном хроником не припадају обавезно књижевности у оном смислу како се то данас тумачи. То се не односи ни на лични став било ког појединца, него је резултат тумачења текстова, великог броја текстова и тога шта ће и у које време да се тумачи као књижевност. Наше данашње схватање о књижевности, свакако, ново је и пренето је из 18. века као мираз (Мајд 2006). Међутим, култура названа својевремено 'дворска' требало је да означи нешто што припада двору, а у широј употреби значило је лепо, одважно, племенито. Моћни развој Штауфовског царства створио је основу за самосталну немачку културу. Носилац културе било је племство. А племство је било истовремено и дворско друштво. Оно се угледало на провонсалске и севернофранцуске трубадуре који су важили за друштвени и културни узор. У средишту дворске литературе коју је писало племство или је она писана за племићку публику, како у стварности тако и у песништву, нашао се дворски витез. Епоха означена као дворска у високом средњем веку представља у ствари постепено удаљавање од превласти цркве и то помоћу побожне али ипак профане дефиниције света. Постоје две тезе које објашњавају порекло витешке етике, али било да се ради о старијој тези која полази од извесног система врлина, грађеног на основу античких филозофија о моралу или о новијој тези која сматра да су се германски, црквени, антички и шпанско-арапски елементи сјединили у ову комплексну етику, дворска етика створена витештвом, састоји се од мноштва животних идеала и идеја о врлинама.

Називајући своје песништво по ноћним духовима који у сну муче људе, Штрикер напомиње да је узор за своје минијатурно песништво нашао у француским бајковитим причама. У контексту немачког епског и лирског песништва прве половине 13. века, његово дело се издваја по томе што се свет овде описује, рекло би се, приближно онако какав је у стварности. То додуше не може да се каже за његова два епа, за еп о *Карлу Великом* и о *Данијелу из процветале долине*, а ни за поучну песму о *Женској частџи*, али се у његовим мањим приповеткама реалност осликава у чињеничном стању.

Новине, како у вези са садржајем и материјом тако и формалне, с обзиром на књижевни род, Штрикерово минијатурно песништво документује недвосмисленим прекидом са илузијом, присутном у дворској уметности. Његова уметност подсећа, према томе, највише на сентенцијално песништво из 13. века, због чега Шнајдер у њему препознаје једаног од првих представника грађанске новеле (Шнајдер 1943: 334) или по Де Боровом мишљењу чак правог претходника просветитељства (Де Бор 1962: 347). У овом смислу категоризација се ослања на обрађену нову материју и на друштвену ситуираност песника, који је или преварант или путујући песник или чак песник сељак. Штрикер нипошто не потиче из владајућих структура, то се са сигурношћу може рећи, али ако би требало његово дело књижевноисториски разврстати, онда то и није од пресудног значаја. Значајна су само прва два елемента која су претходно наведена. Међутим, као што је то случај код песништва уопште, много важнији од родне или материјалне квалификације јесте исказ дела и на шта је исти усмерен. Узимајући то у обзир, дискусија о естетској функцији Штрикеровог минијатурног песништва добија нову димензију.

Још 1890. Розенхаген је приметио да се дело *Данијел из процветале долине* у погледу на витешки дух разликује од осталих епова феудалног, дворског раздобља. Уместо мужевности и храбрости, врлинâ од посебног ратничког значаја, Штрикер хвали разборитост и лукавство, особине које су значајне највише у животу свакодневице (Розенхаген, 1890: 106). Посебну особеност песник додељује својим јунацима њиховом обазривошћу. То, свакако, истиче грађанско порекло песника и његову тежњу ка разумном и промишљеном. Секундарна литература није се продубила у истраживању ових аспеката социјалне природе. Констатован је само став песника изграђен на начин како је то управо представљено, када се каже да је песник прозрео свет, али га не осуђује него га мудрошћу разумног разоткрива (Де Бор, 1962: 235). По Де Боровом тумачењу Штрикерова песничка улога усмерава се у правцу чувања социјалног поретка.

Истражујући средњовековно шаљиво песништво, још године 1951., појавила се студија Габријеле Шиб која упоређује „лудост“ и латински појам „пруденције“, одн. сједињење светске и хришћанске мудрости (Шиб, 1951: 427), разборитости. Она констатује да приликом поступања на начин управо наведени, песник износи с једне стране своје знање стечено схоластичким образовањем, а с друге стране он, Штрикер „пру-

денцију“ ставља јасно изнад колотечине кардиналних врлина које ће Св. Тома коју деценију касније формулисати као класично учење.

На основу критичких анализа Штрикерових текстова стиче се утисак да његово песништво заступа врло различите ставове, до извесне мере чак противуречне идеолошке концепције које не показују јасно уређен временски след. Секундарна литература у том контексту нуди тек прве претпоставке. Но, не ради се о томе да Штрикер у сваком свом делу и по сваку цену заузима грађанске ставове или се противи естетици каква се развијала у феудализму. Сасвим супротно, социјалне структуре које се у његовом делу укупно препознају, ослањају се, штавише, још увек на уходане феудалистичке механизме. Читав низ приповедака, цео један сет служи на пример утврђивању сталешких граница док друга серија приповедака упућује на учење о *мине*, песмама уздиже женски карактер изнад спољашње лепоте женског изгледа. Сатирични поглед уперен на феудалне односе, као рецимо у песми *Сова и јастиреб*, указује међутим на правилно понашање у владајућем друштвеном поретку. Један број сентенци учењем о врлинама служи или чувању угледа (ёре одн. част) или се песмама подсећа, такође, на правилно прихватање доброг савета односно доброг учења.

Штрикер у својим сентенцама опширно разматра и, свакако, популарну тему „*милије*“ (доброта, дарежљивост). Док песник с једне стране упућује на дарежљивост, он с друге стране осуђује тврдичлук песмама *Слейчеве џреваре* или *Племенијини слуга* и подучава публику правилима давања и узимања. Рекло би се прототип песништва окарактерисаног као шаљиво, јесте Штрикеров *Пој Амис*, приповетка о свештенику који је, да би сачувао своју великодушну гостољубивост, врлину која себи налази узор у дворском газди, приморан да у свом окружењу људима новац на лукав начин избија из цепа, разоткривајући на тај начин другу страну медаље (Шилинг, 1994: 199) када се витез-јунак ставља у контекст запознати која племству говори о дарежљивости и доброти.

Теме обрађене до сада у овом излагању будиле су интересовање вероватно прво међу припадницима владајућег staleжа, а биле су ваљда и њима намењене. Постоји, међутим, један број песама које обухватају целокупно друштво. Штрикерово сатирично песништво шири се, такође, на песме из верског учења у којима се налазе варијације између осталог и познатих тема. Песник хвали Христово дело спасења, препоручује неопходно предавање Божијој вољи, тражи одвраћање од греха, док се посебне казнене проповеди посвећују сујети, блудништву, хомосексуалности и зеленаштву. Штрикер проповеда чак повлачење из света, па своје слушаоце призива у неколико наврата на тзв. мemento мори (*Memento moriendum esse*: Сети се да умрети мораш).

Ако се у контексту Штрикеровог стваралаштва постави поново питање значења *prudencia*/разборитости, онда постаје јасно да је за пружање одговора на ово питање потребан преглед његовог целокупног песничког дела. Поред бављења богослужењем и свештеничким позивом,

Штрикер представнике духовног staleжа терети за разврат, оргије, трговину светим тајнама и похлепу, па им одређену молитву препоручује за одређен повод. Његове намере указују дакако на заступање феудалне идеологије. Разлику у односу на дворски живот чини, међутим, његов поступак удаљавања од уметности која илузијом тежи да дочара величину двора. Цитат да стваралац нормe мора да мисли као филозоф, а да пише као сељак (Грубачић, 2006: 30), код Штрикера стиче свој употпуњени смисао. Он у једноставним, малим формама песме обједињује дидактичке намере и близак однос према стварности, што указује на ново схватање уметности, и нову перцепцију стварности. У приповеци *Сеоске кокошке* (Gäuhühner) попут критичара он упозорава на акције аустријских земљорадника, који се уз одобрење и кнежеву помоћ, бране од племићких власника омањих предела и њихових жеља за анексијама. Песма говори, иначе, о уништењу замка Кирлинген код Клостернојбурга (Шпивок, 1964: 122). У том смислу пример не најављује просто стварање контраста дворском животу, него сатиром наговештава формирање свести која, штавише, у историјском контексту долази до изражаја. Али се тумачења ипак разликују. Док Де Бор не препознаје никакво давање подршке било коме, нити господи нити сељацима (Де Бор, 1962: 243), Фишер у Штрикеровој приповеци налази да господа своје интересе шири на начин који би да се одене таларом учеништва (Фишер 1953: 84). С друге стране Ф. Ранке сматра да је Штрикер заузео улогу адвоката бранећи сељаке од господе (Ранке 1962: 186). Било којем ставу да се приклонимо, јасно се препознаје, свакако, да су аустријски сељаци у 13. веку на основу економског јачања доживели друштвени успон. То сигурно може да се тумачи као последица повећане пољопривредне производње и све јачег утицаја новчане привреде. Касније у 19. веку, кризе у привређивању, губици управо у пољопривреди, глад и социјалне неједнакости обележиле су и јачале сензибилитет за сељачки staleж. То је један од разлога због којег се Фајфер у својој анализи Штрикерове песме *Сеоске кокошке*, заузима за аутора песме. Кратки и јасни описи овог песништва, буде поштовање према сељацима и њиховој истрајности у борби против потлачености којој су изложени. Ако се предмет ове песме упореди са песмом *Богаи град* (Reiche Stadt), могуће је, посматрано с аспекта социјализације друштва, уочити цивилизацијске тековине. У овој Штрикер говори о јединству које може да помогне против силе испољене од владајућег staleжа. Не би пожар уништио цело насеље да су се становници места договорили и личне размирице подредили општем добру.

Описи Штрикерових песама показују да је анонимни песник у својим приказима остао привржен стварности. Он припаднике свих staleжа портретише у њиховој свакодневици. Својим поступком, уосталом, он нуди врло занимљиве појединости у вези са културном историјом: *Наги весник* улази у купалиште верујући да ће писмо витезу уручити док се овај купа. Међутим, у купалишту се окупила цела фамилија којој током хладних доба године прија боравак у добро загрејаној про-

сторији. Податак сведочи о распрострањеној култури знојења у јужним крајевима Немачке у 13. веку (Шир, 1966), која је подразумевала посете саунама, како се данас називају.

Ако се постави контекст како је то горе наведено, и ако се исти код Штрикера повеже са значењем разборитости, онда може јасно да се одговори на питање зашто је стицање свеобухватног увида у Штрикеро-во песništво потребно. Али поставља се питање да ли је илустрација, песнички на тај начин сликовито представљена, заиста израз доминиканске разборитости. Приликом покушаја да се докаже колико ШтрикEROVA филозофија зависи од доминиканског поимања врлина, треба узети у обзир најпре следеће. Доминикански ред основан је када је Штрикер својим песничким стваралаштвом први пут привукао већу пажњу. У његовом *Данијелу из процветале долине* песнички је исто тако први пут обрађена „животна мудрост“. Поставља се питање, како га Шпивок у том конетску формулише, да ли је учење о врлинама формулисано од Томе Аквинског закључак филозофског система који је успоставио доминикански ред (Шпивок, 1964: 125). У периоду који се датира као почетак ШтрикерОВОГ песничког стваралаштва, основа Томиног филозофског система била је, иначе, већ позната. Аристотелова дела, заједно са пратећим коментарима Ибн Рушдовим, почела су коју деценију раније да се шире западном Европом. Како су се појавила, Аристотелова дела и коментари наилазила су код учених људи додуше прво на одбојан став. Тек ће учитељ Томе Аквинског, Алберт Келнски, својим коментарима између 1240. и 1249. успети да допринесе прихватању Аристотелове филозофије. Његов успех огледа се у споју, како се чини, двеју раздвојених доктрина. Но, он их је спојио енциклопедијском обавештеношћу, мноштвом чињеница из којих избија мистика, већ тако карактеристична за Немачку (Грубачић, 2001: 46). Тома је код Алберта упознао ону филозофију која ће постати духовни темељ његовог учења о врлинама.

Међутим, ни међу доминиканцима није владало једноумље. Нису сви, па ни најобразованији доминиканци прихватили Аристотелов рационализам без критичке рефлесије. Један од њих, професор Јован од Сен-Жила, помно је пратио дискурс на Аристотелова дела (Жилсон, 1997: 620). На основу одређених паралела између учења Томе Аквинског и Штрикера може у сваком случају да се примети уплив елемената из АристотелОВОГ рационализма. Није сасвим извесно, али могућност свакако постоји, да ШтрикEROVA филозофија није резултат идеја насталих под утицајем реда доминиканаца. Можда је реч и о аутохтоном развоју, с обе стране, и то због сличних друштвеноисторијских услова.

Темељ АристотелОВОМ рационализму је несумњиво степен до којег је грчко друштво својевремено доспело у властитом развоју. Албрехт је у том погледу приметио да развој филозофије и природно-математичких наука није ни у каквој вези са владавином одређеног свештеничког слоја, него са процватом грчких трговачких градова смештених на обали блиској Азији (Албрехт, 1959: 386). Није с тим у вези ни случајно што

је Аристотелова филозофија доживела рецепцију код Томе Аквинског и што је прихваћена код великодостојника наведеног свештеничког реда, као и у самом црквеном врху. Владајућа етика, која је у манастирима проповедала рад, имала је можда најснажнији утицај на економску свест средњег века (Грубачић 2001: 53).

Посматран у том смислу, развој свештеничких редова који су у основу просјачки, а пре свега доминикански, представља црквену реакцију на нове друштвене токове. Док су старе структуре, пре свега бенедиктинских монаха и њихових манастира своје уређење поставили безмало паралелно у односу на привредни облик владавине властела, доминиканци су се оријентисали према грађанству које се налазило у јачању. Без обзира на културну припадност, грађанство у западној Европи јачало је у било ком граду, у италијанским, у француским и у немачким. Кену описаним тенденцијама придаје одлучујући значај јер се у њима препознаје социјално језгро данашњих насеља. Манастири, по његовом мишљењу, са брда и из усамљених долина селе се у средиште великих градова, што је за њега више него симболично (Кену, 1960: 21). Процват градова за историчаре значи почетак грађанског Средњег века (Широкауер 1957: 91), у којем је већ сваки трговац писао и писмено рачунао, на немачком и латинском језику (Хенцен 1954: 68), имао је и додатну политичку димензију (Грубачић 2001: 49). Постаје јасно да је оријентација према граду и грађанству, поготово намером да се сузбију јеретички покрети, представљала изазов доминиканцима и њиховој жељи да учврсте католицизам. Требало је водити рачуна о новом окружењу. Развојем новог начина привређивања расла је потреба за интелектуалним потврђивањем. Како се све гласније чуо захтев да се тежи стицању сазнања, тако је овим путем уважен и допринос рационалног расуђивања. Тома Аквински је студирао у Напуљу, Паризу и у Келну (Грабман, 1935: 12), где се нашао у окружењу које је њему омогућило да кроз политику свог свештеничког реда прати економски и културни развој најважнијих центара на апенинском полуострву, у Француској и у Немачкој. Живот и дело Томе Аквинског показују заправо колико је манастирски живот добио на значају (Грубачић 2001: 53). Искуства сакупљена тако на ширем подручју западне Европе, послужила су му да прилагођавањем Аристотелове филозофије црквеном учењу, понуди решења за промене из којих настају нови задаци (Албрехт 1959: 385). Тома Аквински можда није у потпуности самостални мислилац, али је врло добро уочио токове друштвеног развоја, што ће омогућити да његова филозофија постане основа за функционисање католичке верске догме у друштвеном устројству организованом по новим економским и културним тенденцијама.

Иако на крају не може да се изведе закључак о непосредном утицају учења доминиканског свештеничког реда и њихових врлина на Штрикера, може се, ипак, констатовати да су упркос разликама у културноисторијском контексту, па и у намерама, исти утицаји деловали како на Тому Аквинског тако и на Штрикера.

Литература:

- Албрехт Ерхарт 1959: Albrecht, E. *Beiträge zur Erkenntnistheorie und das Verhältnis von Sprache und Denken*. Halle: Niemeyer.
- Бор Хелмут де 1962: Boor, H. de. *Die deutsche Literatur im späten Mittelalter I*. München: Beck.
- Гајт Карл Ернст 1995: Geith, K. E. Der Stricker (A., B. I.). У: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*. Том 9. Berlin; New York: Walter de Gruyter. 417 – 423.
- Грабман Мартин 1935: Grabmann, M. *Thomas von Aquin*. Eine Einführung in seine Persönlichkeit und Gedankenwelt. München: Josef Kösel & Friedrich Pustet.
- Грубачић Слободан 2006: *Александријски светишоници. Тумачења књижевности од Александријске школе до постмодерне*. Сремски Карловци; Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Грубачић Слободан 2001: *Историја немачке културе*. Сремски Карловци; Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Жилсон Е. (1997): *Филозофија у средњем веку*. Прев. Д. Јанић. Сремски Карловци/ Нови Сад.
- Кену Мари Доминик (1960): Chenu, M.-D.: *Thomas von Aquin in Selbstzeugnissen und Bilddokumenten*. Reinbeck bei Hamburg.
- Мајд Фолкер 2006: Meid, V. *Metzler Literatur Chronik*. Werke deutschsprachiger Autoren, 3. erweiterte Auflage. Stuttgart; Weimar: Metzler.
- Ранке Фридрих 1962: Rancke, F. Von der ritterlichen zur bürgerlichen Dichtung. У: *Geschichte der deutschen Literatur von den Anfängen bis zum Ende des Spätmittelalters*. Felix Genzmer (изд.) Stuttgart. 179-253.
- Реке Вернер 2003: Röcke, W. Schwankroman. У: *Reallexikon der dt. Literaturwissenschaft*. Том 3. Berlin: De Gruyter. 410-412.
- Реке В. 2002: Röcke, W. 'Stricker, der'. У: *Metzler Lexikon Literatur des Mittelalters*. Том 2. Autoren und Werke. Stuttgart; Weimar: Metzler. 404 и сл.
- Росенхаген Густав 1890: Rosenhagen, G.: *Untersuchungen über Daniel vom blühenden Tal vom Stricker*. (Diss.) Kiel.
- Фишер Ханц 1953: Fischer, H. *Strickerstudien*. Ein Beitrag zur Literaturgeschichte des 13. Jahrhunderts. (Diss.) München.
- Фишер Х. 1997: Fischer, H. (изд.): Der Stricker. Verserzählungen II. *Altdeutsche Textbibliothek* 68, Tübingen: Max Niemeyer Verlag. 31-41.
- Хенцен Валтер 1954: Henzen, W. *Schriftsprache und Mundarten. Ein Überblick über ihr Verhältnis und ihre Zwischenstufen im Deutschen*. Bern: Francke.
- Цигелер Ханц Јоахим 1995: Ziegeler, H.-J.: 'Der Stricker' (B. III.). У: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexikon*. Том 9. Berlin; New York: Walter de Gruyter. 427 - 447.
- Шиб Габеријеле 1951: Schieb, G. Das Bloch. У: *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur* (PBB). Св. 73. Berlin: 422–429.
- Шилинг Михаел 1994: Schilling, M. *Der Stricker: Der Pfaffe Amis*. Stuttgart: Reclam.
- Шир Бруно 1966: Schier, B. *Hauslandschaften und Kulturbewegungen im östlichen Mitteleuropa*. Göttingen.
- Широкауер Арнолт 1957: Schirokauer A. Frühneuhochdeutsch. У: *Deutsche Philologie im Aufriß*, св. I. Stammeler, W. (изд.). Berlin; Bielefeld.

Шнајдер Јост 2004: Schneider, J. *Sozialgeschichte des Lesens*. Zur historischen Entwicklung und sozialen Differenzierung der literarischen Kommunikation in Deutschland. Berlin - New York: Walter de Gruyter & Co. 91-93.

Шнајдер Херман ²1943: Schneider, H. *Heldendichtung, Geistlichendichtung, Ritterdichtung*. Carl Winter: Heidelberg.

Шпивок Волфганг 1964: Spiewok W. Der Stricker und die Prudentia. *Wissenschaftliche Zeitschrift der Ernst-Moritz-Arndt-Universität*. Jg. XIII. Gesellschafts- und sprachwissenschaftliche Reihe Nr. ½. Greifswald. 119-126.

Miodrag Vukčević

MITTELALTERLICHE MÄHRENDICHTUNG IM ZUSAMMENHANG ETHISCH-MORALISCHEN WERTEGEFÜGES

Zusammenfassung

Im Mittelalter steht die Ausbildung eines ethischen Werteverständnisses im Spannungsfeld geistlichen und weltlichen Einflussbereichs. Am Beispiel Strickers wird der Beitrag der Dichtung für die Ausbildung eines Werteverständnisses dargelegt. Die Interpretationen von Strickers Dichtungen reichen von der Ansicht, dass einerseits ein Einfluss der dominikanischen Prudentia erkennbar ist, andererseits aber auch von traditionellen Volksweisheiten. Im Vergleich ethischer Vorstellungen, die gültig sind im Kontext herrschender Gesellschaftsstrukturen, und sich frei herausbildender Ideen, die in niederen Schichten anzutreffen sind, wird jener Beitrag untersucht, den die Dichtung zu Sozialisierungsprozessen geleistet hat. Einflüsse der antik griechischen Philosophie, allen voran Aristoteles und die Tugendlehren, die im Mittelalter von dominikanischen Mönchen verbreitet wurde, Thomas von Aquin u. a., bilden heute die Grundlage für das philosophische System der katholischen Kirche. Ein besseres Verständnis und wirklichkeitsgetreues Bild der sozialen Verhältnisse im MA kann über das Verstehen der Realität erreicht werden, wie sie sich durch die ethisch-moralischen Begriffe der breiten Volksschichten präsentiert. Kulturhistorische Details, die in der mittelalterlichen Mährendichtung beschrieben werden, tragen unmittelbar zur Erkenntnisbereicherung über einen Zivilisationsfortschritt und die Sozialisierung bei. Die Entwicklung von Städten und des Handels wirkte sich auf die Siedlungsbildung von Ortschaften aus aber auch auf die Ausbildung von ästhetischen Begriffen, welche die Entstehung einer bürgerlichen Kultur ankündigen.

Schlüsselwörter: Aristoteles, Stricker, deutsche mittelalterliche Dichtung, Dominikanerorden, Mährendichtung, Prudentia, Schwankdichtung, Sozialstruktur, Thomas von Aquin

Примљен децембра 2012.

Прихваћен за штампу јануара 2013.